Polskie dziedzictwo kulturowe

Materiały edukacyjne z zakresu dziedzictwa kulturowego

Narodowy Instytut Dziedzictwa

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Autorka

Ewa Grajber

Praca wyróżniona w organizowanym przez Narodowy Instytut Dziedzictwa konkursie na opracowanie materiałów edukacyjnych dla szkół w zakresie dziedzictwa kulturowego.

Konkurs miał na celu zwiększenie efektywności systemu upowszechniania wiedzy o dziedzictwie i jego wartości, a także kreowanie w młodym pokoleniu przekonania o znaczeniu dziedzictwa kulturowego dla integralnego rozwoju człowieka poprzez tworzenie użytecznych i zgodnych z dobrymi praktykami nowoczesnej edukacji materiałów dydaktycznych.

Przedmiotem konkursu było opracowanie materiałów edukacyjnych przeznaczonych do wykorzystania przez nauczycieli, edukatorów lub opiekunów w pracy z dziećmi i młodzieżą podczas zajęć dydaktycznych w przedszkolach, szkołach podstawowych, a także w liceach, technikach, szkołach branżowych i policealnych.

Fot. na stronie tytułowej: archiwum Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Polskie dziedzictwo kulturowe

1. Grupa wiekowa: edukacja wczesnoszkolna, klasy I-III.
2. Przedmiot: kształcenie zintegrowane.
3. Czas: 5 lekcji po 45 minut.
4. Temat: Polskie dziedzictwo kulturowe.

CELE

Zapoznanie uczniów z terminami „dziedzictwo kulturowe", „dziedzictwo materialne i niematerialne", „tożsamość", „światowe dziedzictwo kultury", „UNESCO" oraz z polskim dziedzictwem kulturowym znajdującym się na liście UNESCO.

METODY KSZTAŁCENIA

Objaśnianie, pokaz filmów, zdjęć, metody aktywizujące – mapa myśli, opis uczniów, dyskusja, opowiadanie, gra.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Prezentacja zdjęć, filmów, stron internetowych, karty z pytaniami i gra planszowa – format A3 (wykorzystanie materiałów z oficjalnej strony UNESCO, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, stron poszczególnych obiektów wpisanych na listę UNESCO).

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:

2) wzmacnianie poczucia tożsamości indywidualnej, kulturowej, narodowej, regionalnej i etnicznej;

5) rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania, wnioskowania;

6) ukazywanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności;

8) wyposażanie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat.

W zakresie społecznego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

3. potrzebę i umiejętność identyfikowania się z grupami społecznymi, które dziecko reprezentuje, nazywania tych grup i ich charakterystycznych cech.

W zakresie poznawczego obszaru rozwoju uczeń osiąga:

10. umiejętność rozumienia legend, faktów historycznych, tradycji, elementów kultury materialnej i duchowej oraz pojęć i symboli z nimi związanych [...];

11. umiejętność uczestnictwa w kulturze [...].

INFORMACJE OGÓLNE

ŚWIATOWE DZIEDZICTWO

Miejsca wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa stanowią wspólne dobro ludzkości. Wyróżnia je „najwyższa powszechna wartość" uznana w rozumieniu Konwencji UNESCO z 1972 r. dotyczącej Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego.

Światowe Dziedzictwo ma przedstawiać różnorodność kulturalną i bogactwo natury wszystkich regionów świata. Szczególna opieka, jaką miejscom zaliczonym w poczet Światowego Dziedzictwa mają zapewnić Państwa-Strony Konwencji, ma je chronić przez zniszczeniem i pozwolić na zachowanie ich w możliwie niezmienionej postaci dla przyszłych pokoleń. Konwencja jest umową międzynarodową określającą obowiązki Państw-Stron i instrumentem współpracy międzynarodowej.

Warunkiem wpisu zabytku na Listę Światowego Dziedzictwa jest spełnienie jednego lub kilku kryteriów stanowiących o jego wyjątkowości w skali światowej. Miejsca zaliczone w poczet Światowego Dziedzictwa muszą odpowiadać wymogom autentyczności i integralności, określonym w Wytycznych operacyjnych (Operational Guidelines) do Konwencji UNESCO. W 2002 roku Komitet Światowego Dziedzictwa przyjął nowe reguły tworzenia Listy.

Obecnie na Liście Światowego Dziedzictwa znajdują się 1121 obiekty w 167 państwach: 869 obiekty kultury, 213 przyrodniczych i 39 o charakterze mieszanym kulturowo-przyrodniczym. Na Listę Światowego Dziedzictwa w zagrożeniu wpisane są 53 miejsca.

UNESCO zaprasza do wirtualnej podróży po miejscach światowego dziedzictwa w Europie. Informacje, prezentowane w czterech częściach: „Starożytna Europa", „Romantyczna Europa", „Europa królów" i „Europa podziemna", dostępne są w angielskiej i francuskiej wersji językowej.

W części poświęconej miejscom znajdującym się pod ziemią prezentowane są między innymi Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni. Zabytkowa Kopalnia Soli w Wieliczce należy, wraz ze Starym Miastem w Krakowie, do 12 pierwszych miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa w roku 1978, kiedy Lista zaczęła powstawać. W 2013 roku wpis rozszerzono o Kopalnię Soli w Bochni i Zamek Żupny w Wieliczce.

https://www.unesco.pl/kultura/dziedzictwo-kulturowe/swiatowe-dziedzictwo/

POLSKIE DZIEDZICTWO NA LIŚCIE UNESCO

Stare Miasto w Krakowie (Kryt. IV / 1978)
Stare Miasto Krakowa, dawnej stolicy Polski, rozciąga się u stóp Zamku Królewskiego na Wawelu. XIII-wieczne miasto kupieckie posiada największy w Europie rynek, liczne zabytkowe kamienice oraz bogato wyposażone pałace i kościoły. O świetnej przeszłości Krakowa świadczą fragmenty XIV-wiecznych murów miejskich, położona na południu miasta średniowieczna dzielnica Kazimierz, z zabytkowymi synagogami, Uniwersytet Jagielloński oraz katedra gotycka, w której pochowani są królowie Polski.

Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni (Kryt. IV / 1978, 2013)
Pokłady soli kamiennej w Wieliczce eksploatowane są od XIII w. Kopalnia rozciąga się na 9 poziomach i liczy 360 km chodników, w których znajdują się wyrzeźbione w soli ołtarze, posągi i inne dzieła sztuki, etapy pasjonującej pielgrzymki ku przeszłości tego zakrojonego na szeroką skalę przedsięwzięcia przemysłowego. Kopalnia Soli w Wieliczce została wpisana w 1978 r. W 2013 r. wpis rozszerzono o wielicki Zamek Żupny.

Strefę zabytkową Kopalni w Bochni, wpisanej w 2013 r., stanowią trzy szyby: Sutoris (z połowy XIII w.), Campi (z połowy XVI w.) i Trinitatis (z początku XX w.) oraz dziewięć poziomów, usytuowanych pod powierzchnią. Cenną spuściznę kultury duchowej bocheńskich górników stanowią podziemne kaplice i miejsca kultu religijnego.

Auschwitz-Birkenau. Niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny i zagłady (1940-1945) (Kryt. VI / 1979)
Ogrodzenia, druty kolczaste, wieże strażnicze, baraki, szubienice, komory gazowe oraz krematoria świadczą o warunkach, w jakich odbywało się hitlerowskie ludobójstwo na terenie dawnego obozu koncentracyjnego i obozu zagłady Auschwitz-Birkenau, największego w III Rzeszy. Badania historyczne wykazały, że w obozie tym, stanowiącym symbol okrucieństwa ludzi wobec ludzi w XX w., systematycznie głodzono, torturowano i wymordowano 1, 5 miliona ludzi, w przeważającej części Żydów.

Puszcza Białowieska – obiekt transgraniczny polsko-białoruski (Kryt. IX, X / data roczna)
Puszcza Białowieska, położona na terytorium Polski i Białorusi, jest rozległą połacią pierwotnego lasu, w którym występują zarówno drzewa iglaste, jak i liściaste. Obszar wpisany rozciąga się na powierzchni liczącej 141 885 ha. Jest to miejsce unikalne z punktu widzenia zachowania różnorodności biologicznej. Występuje tu najliczniejsza populacja żubra europejskiego, gatunku, który symbolizuje Puszczę Białowieską.

W 1979 r. na Listę Światowego Dziedzictwa została wpisana część obszaru Białowieskiego Parku Narodowego. Białoruska część Puszczy Białowieskiej została wpisana w 1992 r. jako rozszerzenie wpisu. Od 1992 r. obie części Puszczy stanowią jeden obiekt transgraniczny. W 2014 r. miejsce Światowego Dziedzictwa

zostało rozszerzone, przede wszystkim po stronie polskiej (z powierzchni 5.069 ha do 59.576,09 ha). Nastąpiła również zmiana nazwy (ang. Białowieża Forest, przedtem: Białowieża Forest/Belovezhskaya Pushcha) i zmiana kryteriów wpisu (poprzednio: kryterium VII).

Stare Miasto w Warszawie (Kryt. II, VI / 1980)
W sierpniu 1944, w czasie Powstania Warszawskiego, przeszło 85% zabudowy Starego Miasta zostało zniszczone przez oddziały hitlerowskie. Po wojnie, z woli społeczeństwa, podjęto trwające pięć lat dzieło odbudowy, pieczołowicie restaurując kościoły, pałace oraz Rynek Starego Miasta. Jest to wyjątkowy przykład niemal całkowitej odbudowy zabytków pochodzących z nieprzerwanego ciągu historycznego, od XIII do XX wieku.

Stare Miasto w Zamościu (Kryt. IV / 1992)
Miasto zostało założone w XVI wieku przez kanclerza Jana Zamoyskiego, na szlaku handlowym łączącym Europę Zachodnią i Północną z Morzem Czarnym. Zamość, wzorowany na włoskim modelu miasta idealnego, zbudowany przez pochodzącego z Padwy architekta Bernardo Morandiego, stanowi doskonały przykład miasta renesansowego z końca XVI w., które zachowało pierwotny plan, fortyfikacje oraz liczne budowle, łączące włoskie i środkowoeuropejskie tradycje architektoniczne.

Średniowieczny zespół miejski Torunia (Kryt. II, IV / 1997)
Toruń zawdzięcza swe początki Zakonowi Krzyżackiemu, który w połowie XIII w. zbudował tam zamek, mający służyć za bazę wypadową do podboju i ewangelizacji Prus. Miasto, należące do Hanzy, wkrótce zaczęło odgrywać istotną rolę handlową. O jego randze świadczą liczne okazałe, XIV-XV-wieczne budowle publiczne i prywatne (m.in. Dom Kopernika), wznoszące się na Starym i na Nowym Mieście.

Zamek krzyżacki w Malborku (Kryt. II, III, IV / 1997)
XIII-wieczny, warowny klasztor Zakonu Krzyżackiego został znacznie rozbudowany i upiększony po 1309 r., kiedy przeniesiono tu z Wenecji siedzibę Wielkiego Mistrza. Ten znakomity przykład średniowiecznego zamku ceglanego popadł następnie w ruinę, ale został pieczołowicie odrestaurowany na przełomie XIX i XX w. To właśnie w Malborku powstało wiele obowiązujących dzisiaj technik konserwatorskich. Po poważnych zniszczeniach w czasie II Wojny Światowej, zamek został ponownie odrestaurowany na podstawie szczegółowej dokumentacji opracowanej przez jego wcześniejszych konserwatorów.

Kalwaria Zebrzydowska: manierystyczny zespół architektoniczny i krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy (Kryt. II, IV / 1999)
W Kalwarii Zebrzydowskiej uderza malowniczy krajobraz kulturowy o wymowie duchowej. Otoczenie naturalne, w które wpisują się symboliczne miejsca odnoszące się do Męki Pańskiej oraz do życia Matki Boskiej, pozostało prawie niezmienione od XVII w. Kalwaria Zebrzydowska nadal stanowi cel pielgrzymek.

Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy (Kryt. III, IV, VI / 2001)
Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy, największe w Europie budowle sakralne o konstrukcji szkieletowej, zostały wzniesione na Śląsku w połowie XVII w., w następstwie pokoju westfalskiego, regulującego kwestie religijne. Ograniczone

warunkami politycznymi i materiałowymi, świadczą o poszukiwaniu wolności religijnej i przyjmują formy wyrazu właściwe kościołom katolickim, lecz mało rozpowszechnione w tradycji luterańskiej.

Drewniane kościoły południowej Małopolski – Binarowa, Blizne, Dębno, Haczów, Lipnica Murowana, Sękowa (Kryt. III, IV / 2003)
Drewniane kościoły południowej Małopolski stanowią wyjątkowy przykład różnych aspektów tradycji budowlanych kościołów średniowiecznych w kulturze rzymsko-katolickiej. Do ich budowy wykorzystano technikę zrębową, rozpowszechnioną w Europie Północnej i Wschodniej od średniowiecza. Kościoły powstawały z fundacji rodzin szlacheckich i były symbolem prestiżu. Stanowiły interesującą alternatywę dla budowli murowanych, powstających w miastach.

Park Mużakowski / Muskauer Park – obiekt transgraniczny polsko-niemiecki (Kryt. I, IV / 2004)
Park krajobrazowy o powierzchni 559,90 hektarów, rozciągający się po obu stronach Nysy Łużyckiej, wzdłuż której przebiega granica polsko-niemiecka, został stworzony przez księcia Hermanna von Pückler-Muskau w latach 1815-1844. Park, harmonijnie wpisany w wiejski krajobraz, zapoczątkował nowe podejście w projektowaniu krajobrazu i wpłynął na rozwój architektury krajobrazu w Europie i Ameryce. Zaprojektowany jako „obraz malowany za pomocą roślin" nie miał nawiązywać do klasycystycznego krajobrazu, wyobrażenia Edenu czy utraconej doskonałości, ale wykorzystywał miejscową roślinność do podkreślenia walorów istniejącego krajobrazu. Ten „zintegrowany krajobraz" rozciąga się aż do miasta Muskau, poprzez pasy zieleni tworzące parki miejskie otaczające obszary zabudowane. Miasto stało się w ten sposób jednym z elementów utopijnego krajobrazu. W skład obiektu wchodzi również odbudowany zamek, mosty i arboretum.

Hala Stulecia we Wrocławiu (Kryt. I, II, IV / 2006)
Hala Ludowa we Wrocławiu została wpisana pod pierwotną nazwą Hali Stulecia. Jest to budowla przełomowa w historii architektury wykorzystującej żelazobeton. Wzniesiona została w latach 1911-1913 przez architekta Maxa Berga na terenach Wystawy Stulecia jako budowla wielofunkcyjna służąca rekreacji. Zbudowana na planie koła z czterema absydami, mieści ogromną cylindryczną widownię na około 6000 osób. Wznosząca się na wysokość 23 metrów kopuła zwieńczona jest latarnią ze stali i szkła. Hala Stulecia jest rozwiązaniem pionierskim pod względem architektonicznym i inżynierskim, dokumentującym przenikanie się różnych wpływów we wczesnych latach XX wieku i stanowiącym zasadniczy punkt odniesienia dla dalszego rozwoju budownictwa w dziedzinie dużych konstrukcji zbrojonych.

Drewniane cerkwie w polskim i ukraińskim regionie Karpat (Kryt. III, IV / 2013)
Seryjny wpis transgraniczny polsko-ukraiński
Wpis obejmuje 16 wybranych cerkwi, z których osiem znajduje się na terytorium Polski i osiem na Ukrainie. Są to w Polsce: cerkiew św. Paraskiewy w Radrużu, cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy w Chotyńcu, cerkiew św. Michała Archanioła w Smolniku, cerkiew św. Michała Archanioła w Turzańsku (Podkarpacie), cerkiew św. Jakuba Młodszego Apostoła w Powroźniku, cerkiew Opieki Bogurodzicy w Owczarach, cerkiew św. Paraskiewy w Kwiatoniu, cerkiew św. Michała Archanioła w Brunarach Wyżnych (Małopolska); na Ukrainie: cerkiew Zesłania

Ducha Świętego w Potyliczu, cerkiew św. Dymitra w Matkowie, cerkiew Świętej Trójcy w Żółkwi, cerkiew św. Jerzego w Drohobyczu (obwód lwowski), cerkiew Świetego Ducha w Rohatyniu, cerkiew Narodzenia Theotokos w Werbiążu Niżnym (obwód iwanofrankowski), cerkiew Wniebowstąpienia Pańskiego w Jasinie i cerkiew św. Michała w Użoku (obwód zakarpacki).

Cerkwie są budowlami o konstrukcji zrębowej. Zostały wzniesione w okresie od XVI do XIX wieku jako świątynie społeczności wyznania prawosławnego i greckokatolickiego. Według typów architektonicznych wyróżnia się cerkwie halickie, łemkowskie, bojkowskie i huculskie. Obrzędowość, ikonografia i technika, związane z kulturą poszczególnych grup etnicznych, rozwijały się na przestrzeni dziejów. Świątynie są świadectwem odrębnych tradycji budowlanych, zakorzenionych w tradycji Kościoła Wschodniego. Zawierają elementy lokalnego budownictwa i symboliczne odniesienia do kosmogonii danej społeczności. Trójdzielne świątynie wieńczą namiotowe lub cebulaste hełmy. W obrębie obszarów wpisanych, poza cerkwiami znajdują się drewniane dzwonnice, cmentarze i bramy, a wewnątrz cerkwi – ikonostasy i polichromie.

Kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku w Tarnowskich Górach oraz system gospodarowania wodami podziemnymi (Kryt. I, II, IV / 2017)
Kopalnia rud ołowiu, srebra i cynku znajduje się na Górnym Śląsku, w jednym z głównym obszarów wydobywczych w Europie Środkowej. Obiekt obejmuje w całości podziemną kopalnię wraz ze sztolniami, szybami, galeriami oraz systemem gospodarowania wodami podziemnymi. Na powierzchni zachowała się XIX-wieczna przepompownia parowa, która jest świadectwem ciągłości prac nad odprowadzaniem wody z kopalni od ponad 300 lat. Dzięki specjalnemu systemowi, zbędną wodę wykorzystywano do zaopatrywania miasta w wodę pitną i do użytku przemysłowego. Kopalnia w Tarnowskich Górach miała znaczący udział w światowej produkcji ołowiu i cynku.

Krzemionkowski region pradziejowego górnictwa krzemienia pasiastego (Kryt. III, IV / 2019)
Dobro znajdujące się w regionie Gór Świętokrzyskich składa się z czterech obszarów związanych z górnictwem w epoce neolitu i brązu (ok. 39000 do 1600 lat p.n.e.), kiedy wydobywano tu i poddawano obróbce krzemień pasiasty, służący głównie do wykonywania narzędzi. Podziemne konstrukcje górnicze, miejsca obróbki krzemienia i ok. czterech tysięcy komór i chodników składa się na jeden z najpełniej zachowanych spośród odkrytych do tej pory neolitycznych podziemnych systemów wydobywania i obróbki krzemienia. Stanowi źródło wiedzy o tym, jak żyli i pracowali ludzie w prehistorycznych społecznościach osiadłych i jest świadectwem zaginionej tradycji kulturowej. Jest również dobitnym dowodem na to, że epoka pradziejowa, w której wydobywano krzemień w celu wytwarzania narzędzi, była przełomowym etapem w historii ludzkości.

https://www.unesco.pl/?id=290

LEKCJA 1
DZIEDZICTWO KULTUROWE POLSKI

Cel główny
– zapoznanie uczniów z terminami „dziedzictwo kulturowe" oraz „dziedzictwo materialne i niematerialne" na przykładzie miast: Kraków, Toruń, Malbork, Kalwaria Zebrzydowska.

Cele operacyjne lekcji
Po lekcji uczeń:
– zna pojęcia: dziedzictwo kulturowe, dziedzictwo materialne i niematerialne;
– rozpoznaje Kraków, Toruń, Malbork i Kalwarię Zebrzydowską oraz potrafi powiedzieć, co się tam znajduje;
– potrafi podać przykłady dziedzictwa niematerialnego związane z tymi miejscami.

FORMY PRACY
· Indywidualna,
· grupowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE
· Słowniczek,
· zdjęcia i filmy (podane poniżej).

SŁOWNICZEK
dziedzictwo
1. «majątek przejęty jako spadek»
2. «dobra kultury, nauki i sztuki pozostawione przez poprzednie pokolenia»
3. «dziedziczenie lub prawo dziedziczenia czegoś»
https://sjp.pwn.pl/szukaj/dziedzictwo.html

dziedziczyć
1. «przejmować po rodzicach albo przodkach cechy fizyczne i psychiczne»
2. «otrzymywać coś w spadku»
https://sjp.pwn.pl/doroszewski/dziedziczenie;5424640.html

Kalwaria wzgórze w Jerozolimie
kalwaria
1. «zespół kaplic lub kościołów rozmieszczonych na pagórkowatym terenie, będących stacjami drogi krzyżowej»
2. «cierpienie lub okoliczności i miejsca z nim związane»
https://sjp.pwn.pl/szukaj/kalwaria.html

Szopki krakowskie – bogato zdobione, wielowieżowe sceny o architekturze nawiązującej do zabytków Krakowa, przedstawiające misterium Bożego Narodzenia. Krakowskie szopkarstwo znajduje się na Liście reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO oraz Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Szopki_krakowskie

Hejnał mariacki – melodia w tonacji F-dur grana co godzinę z północnej wieży kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Krakowie przez trębacza. Raz dziennie, w południe, jest transmitowana przez Program I PR.

O tym, dlaczego melodia hejnału nagle urywa się, jakby nie została zagrana do końca, głosi legenda:
Kościół Mariacki, mający dwie wieże, był miejscem ważnym dla Krakowa. Z wyższej, zwanej ***hejnalicą*** (która jest zarazem najwyższą wieżą w mieście), przed wiekami strażnik miejski trąbką dawał sygnał rano do otwierania, zaś wieczorem do zamykania bram grodu, ale nie tylko. Trąbił na alarm, gdy dostrzegł pożar lub zbliżającego się wroga. Pewnego razu, gdy Tatarzy, którzy bardzo często napadali na południową Polskę, doszli pod Kraków, strażnik zaczął grać hejnał. Zdążono zamknąć bramy miejskie, ale tatarska strzała przebiła gardło polskiego hejnalisty, nim skończył melodię. Na pamiątkę tego zdarzenia melodia już zawsze urywa się.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Hejna%C5%82_mariacki

Lajkonik ***(konik zwierzyniecki, tatarzyn)*** – brodaty jeździec w pseudoorientalnym stroju poruszający się na sztucznym koniku przytwierdzonym do pasa.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Lajkonik

Zakon krzyżacki, zakon niemiecki, Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie – jeden z trzech największych, obok joannitów i templariuszy, chrześcijańskich zakonów rycerskich, które powstały na fali krucjat w XI i XII wieku. Sprowadzony w 1226 na Mazowsze przez Konrada Mazowieckiego, by zapewnić obronę posiadłości piastowskich przed Prusami, dokonał ich podboju i chrystianizacji, opanował militarnie obszary późniejszych Prus Wschodnich oraz dzisiejszej Łotwy i Estonii, tworząc z tych ziem własne państwo. Zakon podbił także niektóre tereny Polski i Litwy.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Zakon_krzy%C5%BCacki

Mikołaj Kopernik (ur. 19 lutego 1473 w Toruniu, zm. przed 21 maja 1543 we Fromborku) Astronom, matematyk, lekarz, prawnik, ekonomista, duchowny [...]

Kopernik jest najbardziej znany jako twórca heliocentrycznego modelu Układu Słonecznego i prawdopodobnie pierwszy heliocentryk w Europie od czasów starożytnej Grecji. Autor dzieła ***De revolutionibus orbium coelestium (O obrotach sfer niebieskich)*** przedstawiającego szczegółowo jego wizję Wszechświata.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Miko%C5%82aj_Kopernik
(Astronom, który „wstrzymał słońce, ruszył ziemię, polskie go wydało plemię").

MATERIAŁY DO OBEJRZENIA (ZDJĘCIA I FILMY)

Kraków
http://whc.unesco.org/en/list/29/gallery/
http://whc.unesco.org/en/list/29/video/
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=NaSvze0MAf8
Szopki krakowskie
https://youtu.be/9VAbNg5d3V8

Toruń
http://whc.unesco.org/en/list/835/gallery/
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=dhStEBTe_oE
Wizualizacja zamku krzyżackiego w Toruniu
http://castles3d.pl/?page_id=52

Malbork
http://whc.unesco.org/en/list/847/gallery/
http://whc.unesco.org/en/list/847/video/
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=bJcAHhPTuiQ
Rekonstrukcja
https://www.youtube.com/watch?v=ZuceURkIFLI

Kalwaria Zebrzydowska
http://whc.unesco.org/en/list/905/gallery/
http://whc.unesco.org/en/list/905/video/
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=XkRqZr-4O9Y

PRZEBIEG LEKCJI

a) Faza wprowadzająca:
Przygotuj mapę wiszącą, stojącą lub wirtualną, na której stopniowo, w czasie kolejnych lekcji, będziesz zaznaczać poznawane miejsca.

Na każdej lekcji możesz wykorzystywać grę planszową, zachęcając uczniów, żeby znaleźli miejsca, które będą omawiane. Uczniowie zagrają w grę na ostatniej lekcji powtórkowej (gra w załączeniu).

Wybierz zdjęcia i/lub filmy bądź ich fragmenty do pokazania uczniom. Możesz pokazywać filmy z wyłączonym głosem i zwracać uczniom uwagę na konkretne miejsca, na przykład w przypadku Krakowa: Wawel, katedrę, rynek, sukiennice, kościół mariacki, Uniwersytet Jagielloński, Kazimierz; w przypadku Torunia: widok miasta z góry (zwróć uwagę na to, że miasto składało się z zamku krzyżackiego, który został zniszczony, Starego i Nowego Miasta), katedrę świętych Janów, kamieniczki, dom Mikołaja Kopernika.

b) Faza realizacyjna:
Poinformuj uczniów, że w ciągu najbliższych lekcji będziemy mówić o polskim dziedzictwie kulturowym. Zapytaj, czy znają takie słowo i z czym im się kojarzy. Napisz na tablicy słowo „dziedzictwo" i zróbcie wspólnie mapę myśli.
Pytania pomocnicze:
– Co to znaczy dziedzic?
(Dawniej osoba, która posiadała dużo ziemi, miała duży majątek, który zazwyczaj był odziedziczony; Osoba, która coś dziedziczy, przejmuje coś po kimś, dostaje).
– Co znaczy dziedziczyć?
(Dostać coś w spadku, na przykład jakieś rzeczy po osobie zmarłej).

– Co można odziedziczyć?
(Można odziedziczyć na przykład jakieś cechy po rodzicach, ale także ziemię, dom, mieszkanie, samochód, czyli dobra materialne).
– Czy można odziedziczyć dobra niematerialne? Jakie?
(Tradycje, zwyczaje, muzykę, wartości, wiedzę teoretyczną (matematyka, fizyka) i praktyczną – technologia, rękodzieło czyli sposób wykonywania czegoś, umiejętność).

Podsumuj:
– Dziedzictwo to coś, co otrzymujemy po przodkach, po minionych pokoleniach, nie tylko po rodzinie. Może to być coś materialnego albo niematerialnego.
– Następnie zapytaj, czy można odziedziczyć kulturę?
– Napisz na tablicy słowo „kultura" i zróbcie wspólnie mapę myśli: z czym kojarzy się kultura?

Podpowiedzi: kulturalny, dobrze wychowany, ale też to, co związane z działalnością człowieka: sposób postępowania, zwyczaje, wierzenia, wiedza, zdolności – umiejętności, sztuka (malarstwo, architektura, muzyka, śpiew).

Podsumuj:
– Kultura może być naszym dziedzictwem materialnym i niematerialnym.
Zobaczymy to na przykładach kilku polskich miast.
– Zapytaj, czy uczniowie znają Kraków. Z czym się im kojarzy? Może znają jakieś miejsca albo legendy?
– Pokaż wybrany film i/lub zdjęcia z Krakowa, na przykład ze strony UNESCO:
http://whc.unesco.org/en/list/29/video/
– W czasie filmu podaj podstawowe informacje:

- Kraków – jedno z najstarszych polskich miast, przez wiele stuleci stolica Polski;
- Wawel – wzgórze, na którym został zbudowany zamek królewski, według legendy mieszkał tam smok wawelski, któremu postawiono nawet pomnik ziejący ogniem;
- W katedrze na wzgórzu wawelskim znajdują się grobowce królów polskich;
- Rynek Starego Miasta jest jednym z największych w Europie, znajduje się tam podłużny budynek targowy nazywany Sukiennicami;
- Kościół Najświętszej Maryi Panny nazywany Kościołem Mariackim był tak długo budowany, że zmieniła się „moda", czyli styl architektoniczny i każda wieża jest inna. Z wieży kościoła grany jest hejnał;
- Krakowski Uniwersytet Jagielloński jest najstarszym uniwersytetem w Polsce;
- Król Kazimierz Wielki ufundował miasto nazwane od jego imienia Kazimierzem. Dziś to dzielnica Krakowa, która była licznie zamieszkana przez ludność żydowską. Można tam zobaczyć żydowskie świątynie – synagogi.

– Po zakończonej prezentacji zapytaj, co się uczniom najbardziej podobało? Co zapamiętali? Jakie miejsca?
– Podsumuj, podając informację, że te zabytki, które poznaliśmy, to nasze dziedzictwo narodowe, dziedzictwo materialne. Kraków jest wyjątkowy, ponieważ miasto nie zostało zburzone w czasie wojny, posiada ogromną liczbę zabytków z różnych epok historycznych, było stolicą Polski, gdzie koronowano i chowano polskich królów.

– Zapytaj, co może być naszym dziedzictwem niematerialnym?
(Lajkonik i hejnał z wieży mariackiej, które były na filmie, legenda o smoku. Naszym dziedzictwem jest również historyczna rola Krakowa, uważanego wciąż za duchową stolicę Polski).
– Zapytaj, czy uczniowie widzieli kiedyś szopkę krakowską? Jeśli są z dużego miasta, możesz powiedzieć, że szopki można kupić w Cepeliach i sklepach z pamiątkami, jako coś typowo polskiego. W Krakowie w okresie Bożego Narodzenia organizowane są konkursy i wystawy szopek również na świeżym powietrzu. Przedstawiają one architekturę miasta. Tradycja ta jest naszym niematerialnym dziedzictwem.
– Pokaż film o szopkach.
https://youtu.be/9VAbNg5d3V8
– Powiedz, że tradycje zarówno religijne, jak i świeckie, często są związane ze świętami. Na przykład w czasie Wielkiego Postu organizowane są przedstawienia Męki Pańskiej, przypominające o tym, że Jezus został skazany na śmierć, niósł krzyż na górę Golgotę nazywaną też Kalwarią i został ukrzyżowany. Kalwaria to właśnie miejsce, gdzie ukrzyżowano Jezusa. W wielu miejscach na świecie znajdują się miejscowości, które w swojej nazwie mają to słowo. W Polsce na przykład Góra Kalwaria koło Warszawy, Kalwaria Pacławska czy najbardziej znana Kalwaria Zebrzydowska, gdzie co roku setki pielgrzymów i turystów przybywają na przedstawienie Męki Pańskiej. Kalwaria została zbudowana na wzór Jerozolimy, miasta w Izraelu, gdzie został ukrzyżowany Jezus. Miejscom, które się tam znajdują, odpowiadają miejsca w krajobrazie Kalwarii Zebrzydowskiej i otaczających ją wzniesień, gdzie oprócz kościoła wybudowano ponad czterdzieści kościółków i kapliczek, które odwiedzają pielgrzymi wędrujący po kalwaryjskich dróżkach. Taki spacer może zająć nawet kilka godzin.
– Pokaż zdjęcia/film.
– Zapytaj, co w Kalwarii Zebrzydowskiej można nazwać dziedzictwem materialnym, a co niematerialnym?
(Główny kościół – sanktuarium, poszczególne kościółki i kaplice, park pielgrzymkowy jako całość – kapliczki i kościółki w naturalnym otoczeniu przyrody;
tradycja pielgrzymowania, przedstawienie Męki Pańskiej).
– Przypomnij, że dziedzictwem niematerialnym mogą być święta i tradycje nie tylko kościelne, ale również świeckie.
– Zapytaj uczniów, czy znają miasto Toruń. Z czym im się kojarzy? Może z jakimiś znanymi osobami, które tam się urodziły albo ze słodyczami?
– Zapytaj, czy ktoś kiedyś próbował toruńskich pierników i czy mogłyby one być naszym niematerialnym dziedzictwem?
(Tak. Również kuchnia może być dziedzictwem).
– Zapytaj, czy uczniowie wiedzą, kto to był Mikołaj Kopernik?
(Również dokonania Kopernika są naszym niematerialnym dziedzictwem.
Mikołaj Kopernik urodził się w Toruniu i został ochrzczony w katedrze świętych Janów, która jest widoczna na każdej panoramie miasta).
– Zapytaj, czy uczniowie wiedzą, kim byli Krzyżacy. Wytłumacz, że ten zakon rycerski stworzył swoje państwo także na terenach Polski, zakładał miasta i budował zamki. Takim miastem był Toruń, gdzie znajdował się zamek krzyżacki, który został zburzony. Miasto składało się z Zamku, Starego i Nowego Miasta.
– Pokaż wybrane zdjęcia lub film. Poproś uczniów, żeby po projekcji spróbowali opisać swoimi słowami, jak wygląda miasto: mury, domy, kościoły. Czy jest podobne do Krakowa? Zwróć uwagę na ruiny zamku, dom Kopernika i katedrę, gdzie astronom był ochrzczony.

Następnie pokaż na mapie Kraków i Toruń. Zwróć uwagę, że miasta leżały w innych regionach, Kraków w Małopolsce, a Toruń na terenach państwa krzyżackiego. Miasta różnią się od siebie na przykład architekturą: w Toruniu przeważa zabudowa z cegły, charakterystyczne są domy, których fasada, czyli przednia ściana zwęża się ku górze trochę na kształt trójkąta (jak dom Kopernika).
– Przypomnij, że w Toruniu był kiedyś zamek krzyżacki. Dzięki wizualizacji możemy zobaczyć, jak zamek kiedyś wyglądał:
http://castles3d.pl/?page_id=52
(Zamek w Toruniu został zniszczony, ale na terenie Polski jest dużo zamków krzyżackich. Największy z nich znajduje się w Malborku, niedaleko Gdańska (pokaż na mapie). Malbork był stolicą państwa krzyżackiego i siedzibą ich zwierzchnika nazywanego Wielkim Komturem. Tak naprawdę były tam trzy zamki – Wysoki, Średni i Niski – otoczone murem. Był to największy taki zamek w Europie).
– Pokaż zdjęcie zamku. Zwróć uwagę na podobieństwo do Torunia. Oba miasta leżały na terenie państwa krzyżackiego. Najsłynniejsza bitwa, jaka została stoczona z zakonem, to bitwa pod Grunwaldem. Dziś jest mnóstwo pasjonatów, którzy przyjeżdżają na pola Grunwaldu i rekonstruują bitwę.
– Czy rekonstrukcję bitwy na polach Grunwaldu można uznać za nasze dziedzictwo niematerialne?
(Tak. Są też pasjonaci, którzy przy użyciu technik komputerowych rekonstruują dawne miasta i budowle. Dzięki temu możemy zobaczyć taką rekonstrukcję Malborka: https://www.youtube.com/watch?v=ZuceURkIFLI).
– Zapytaj, która rekonstrukcja podobała się bardziej, zamku w Toruniu czy w Malborku? Dlaczego? Podkreśl, że dzisiejsza technologia daje nam coraz więcej możliwości, na przykład zrobienia takiej trójwymiarowej rekonstrukcji, gdzie możemy się poczuć, jakbyśmy spacerowali po danym miejscu. Trochę jak w grach komputerowych.

c) Faza podsumowująca:
Zapytaj, jakie miejsca dzisiaj poznaliśmy. Poproś o podanie przykładów dziedzictwa materialnego i niematerialnego. Podziękuj za aktywność i zadaj pracę domową.

PRACA DOMOWA

Poszukaj w Internecie zdjęć Krakowa, dawnej stolicy Polski, oraz Malborka, stolicy państwa krzyżackiego. Własnymi słowami porównaj obie stolice (wygląd miasta, zamków, kościołów, domów...). Wnioski zapisz w zeszycie.

LEKCJA 2
TOŻSAMOŚĆ NARODOWA

Cel główny
– zapoznanie uczniów z terminem „tożsamość" i powiązanie go z historią i dziedzictwem, pokazanie różnorodności kulturowej na terenie Polski (Warszawa, Park Mużakowski, kościoły w Jaworze i Świdnicy, cerkwie w rejonie polskich i ukraińskich Karpat, kościoły południowej Małopolski).

Cele operacyjne lekcji
Po lekcji uczeń:
– zna pojęcie tożsamości narodowej;
– dostrzega znaczenie tożsamości i wysiłku, jaki trzeba włożyć w jej zachowanie (przykład odbudowy Warszawy);
– potrafi wskazać, co składa się na polską tożsamość;
– wie, że na przestrzeni wieków granice Polski się zmieniały oraz że była zamieszkiwana przez ludność różnych narodowości i wyznań;
– potrafi dostrzec różnice w architekturze, które są świadectwem różnorodności kulturowej i religijnej;
– potrafi podać przykłady kościołów różnych wyznań.

FORMY PRACY
· Indywidualna,
· grupowa,
· zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE
· Słowniczek,
· zdjęcia i filmy (podane poniżej).

SŁOWNICZEK
Bernardo Bellotto zwany **Canaletto**, [...]
(ur. 30 stycznia 1721 w Wenecji, zm. 17 listopada 1780 w Warszawie).
Na dworze Stanisława Augusta Poniatowskiego zyskał pozycję nadwornego malarza. [...] Jego głównym dziełem jest galeria 30 wedut (pejzaży miejskich) Warszawy i pałacu w Wilanowie, które umieszczono w oddzielnej Sali Prospektowej (zwanej też Salą Canaletta) na Zamku Królewskim. Do dzisiejszych czasów zachowały się 24 weduty. [...] Obrazy Bellotta charakteryzują się przede wszystkim wielką pieczołowitością w odmalowywaniu szczegółów.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Bernardo_Bellotto

tożsamość
1. «identyczność»
2. «w odniesieniu do pojedynczego człowieka: świadomość siebie»
3. «fakty, cechy, dane personalne pozwalające zidentyfikować jakąś osobę»
4. «w odniesieniu do społeczności: świadomość wspólnych cech i poczucie jedności»

https://sjp.pwn.pl/szukaj/to%C5%BCsamo%C5%9B%C4%87.html

Pokój westfalski
– zawarty w 1648 roku pokój kończący wojnę trzydziestoletnią, w której walczyły między sobą państwa katolickie i protestanckie. Gwarantował wolność religijną.

MATERIAŁY DO OBEJRZENIA (ZDJĘCIA I FILMY)

Warszawa
http://whc.unesco.org/en/list/30/gallery/
http://whc.unesco.org/en/list/30/video/
Miasto ruin (trailer)
https://www.youtube.com/watch?v=HHYo8HBTHVA
Zwróć uwagę na miejsce, gdzie było Stare Miasto i zamek.

Cerkwie
http://whc.unesco.org/en/list/1424/gallery/
Kościoły Małopolski
http://whc.unesco.org/en/list/1053/gallery/
http://whc.unesco.org/en/list/1053/video/
Multisensoryczne UNESCO
https://digitalunesco.pl/
Park Mużakowski
http://whc.unesco.org/en/list/1127/gallery/
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=NZ6Wl_Z1szQ
Jawor i Świdnica
Kościoły pokoju
http://whc.unesco.org/en/list/1054/gallery/
http://whc.unesco.org/en/list/1054/video/
Jawor, konstrukcja
https://www.youtube.com/watch?v=51c3CtAL1JQ
Świdnica
https://www.youtube.com/watch?v=GxW31dlSCnQ
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=yzL8kwAWREQ

PRZEBIEG LEKCJI

a) Faza wprowadzająca:

Przygotuj mapę, na której można zaznaczać poznawane miejsca. Wybierz zdjęcia i filmy, które pokażesz na zajęciach. Zaprezentuj jeden przykład cerkwi (zwiedzanie multisensoryczne). Wybierz po jednym zdjęciu kościoła katolickiego, protestanckiego i cerkwi, które wykorzystasz do ich porównania.

Rekapitulacja wtórna:

– Zapytaj, co uczniowie pamiętają z poprzedniej lekcji: o jakich miejscach była mowa, co to jest dziedzictwo materialne i niematerialne. Poproś o podanie przykładów.

– Następnie poproś o przedstawienie pracy domowej. Skomentuj.

– Podsumowując, podkreśl, że oba miasta, Kraków i Malbork, znajdują się dziś na terenie Polski, ale nawet sam ich wygląd przypomina nam o tym, że kiedyś leżały w obrębie dwóch różnych państw: państwa polskiego i zakonnego. Pokaż miasta na mapie.

– Zwróć uwagę na to, że miasta, które są bardzo stare, mają kilkaset lub więcej lat, często rozrastały się do bardzo dużych rozmiarów, ale zachowały swoją najstarszą część nazywaną dziś starówką lub Starym Miastem. Widzieliśmy Stare Miasto w Krakowie i Toruniu. Zapytaj, czy ważne jest, żeby takie stare miasto zachować i o nie dbać? Dlaczego?

b) Faza realizacyjna:

– Zapytaj, czy uczniowie widzieli kiedyś Stare Miasto w Warszawie?
Powiedz, że pokażesz uczniom Warszawę po wojnie z lotu ptaka.

– Pokaż „Miasto ruin".
https://www.youtube.com/watch?v=HHYo8HBTHVA

– Zapytaj o wrażenia. W czasie II wojny światowej Stare Miasto zniszczone było w 85%. Pokaż kadr z filmu, gdzie widać ruiny starówki i zamku.
Po wojnie zdecydowano odbudować miasto na podstawie zachowanych planów, rysunków oraz obrazów włoskiego malarza Canaletta.

– Pokaż film o Warszawie. Zwróć uwagę na zdjęcia przed i po rekonstrukcji oraz na obrazy Canaletta przedstawiające miasto i te same miejsca w rzeczywistości po odbudowie.
http://whc.unesco.org/en/list/30/video/

– Zapytaj, dlaczego tak ważna dla mieszkańców była odbudowa Starego Miasta i Zamku Królewskiego?

– Napisz na tablicy słowo „historia" i poproś, żeby uczniowie powiedzieli, z czym się kojarzy (mapa myśli). Komentuj zgłaszane wypowiedzi. Następnie dodaj, że historia jest częścią naszej tożsamości narodowej. Zapytaj, czy uczniowie słyszeli kiedyś to słowo.

– Napisz na tablicy „tożsamość narodowa".
(Tożsamość to coś, z czym się utożsamiamy, czyli uważamy, że jest nasze, że jesteśmy tego częścią, że to tworzymy).

– Poproś, żeby uczniowie spróbowali powiedzieć, co mogłoby się składać na naszą polską tożsamość, tzn. co nam się kojarzy jako nasze, typowo polskie, co nas łączy, co jest ważne dla Polaków, z czym się identyfikujemy (mapa myśli).

Podpowiedzi: nazwa kraju, zajmowany teren – miejsce na mapie, stolica, język, flaga narodowa, godło, hymn, historia, tradycje (jakie?), kultura (przykłady, np. znani pisarze, artyści, dzieła), religia...

Podsumuj i zaznacz, że wszystkie te rzeczy są ważne, jednak dla ludzi zawsze ogromne znaczenie miał język ojczysty, historia i kultura. Dzięki temu, że Polacy o nie dbali w czasach, kiedy Polski nie było na mapie, mogli się odrodzić jako naród. Dlatego też ważne było odbudowanie po wojnie Warszawy jako stolicy i Zamku Królewskiego, który był świadkiem historii, miejscem sprawowania władzy przez królów i siedzibą parlamentu.

Bardzo duże znaczenie ma również religia. Żydzi, którzy przez setki lat nie mieli swojego państwa, zachowali religię, która ich jednoczyła. Widzieliśmy na poprzedniej lekcji świątynie żydowskie – synagogi na Kazimierzu w Krakowie.

Tożsamość może odnosić się do narodu, ale też do mniejszej grupy ludzi. Możemy się utożsamiać z jakimś sposobem myślenia, z jakąś kulturą, nawet jeśli nie jest ona nasza. Tak jest w przypadku osób, które opuszczają swój kraj i wyjeżdżają za granicę. Mogą utożsamiać się z nowym krajem, w którym zaczęli mieszkać.

Z drugiej strony, granice państw zmieniały się wielokrotnie w ciągu stuleci, również Polski, gdzie mieszkały osoby różnych narodowości. Mówiliśmy o państwie zakonnym krzyżaków. Nasze dzisiejsze terytorium i zabytki są świadkami historii, są naszym dziedzictwem. Czasami znajdują się zarówno na terytorium Polski, jak i krajów sąsiednich. Na przykład niemiecki książę Hermann von Pückler-Muskau założył piękny park krajobrazowy, przedzielony dziś graniczną rzeką Nysą Łużycką. Jedna jego część znajduje się w Polsce (są to głównie tereny zielone), a druga, wraz z zamkiem, w Niemczech.

– Zachęć uczniów, żeby zobaczyli, jak malowniczo położony jest zamek i jak ładnie są zbudowane wśród zieleni parkowe mostki i wiadukt po stronie polskiej. Pokaż wybrane przez siebie zdjęcia bądź film.
– Po obejrzeniu zdjęć/filmu pokaż na mapie Park Mużakowski oraz trzy miasta – Głogów, Jawor i Świdnicę. Znajdują się na Śląsku, gdzie liczna była ludność niemiecka wyznania protestanckiego, a nie katolickiego, jak większość Polaków. W XVII wieku toczyła się wojna, która trwała trzydzieści lat i była ostatnią wielką wojną religijną w Europie. Po podpisaniu pokoju udało się protestantom uzyskać zgodę na wybudowanie trzech kościołów, w Głogowie, Jaworze i Świdnicy, ale mogły być one wykonane tylko z materiałów nietrwałych, gliny, piasku, słomy i drewna. Do dziś zachowały się dwa, w Jaworze i Świdnicy, nazywane kościołami pokoju, gdyż były i są symbolami pokoju i wolności religijnej.
– Zachęć uczniów, żeby zwrócili uwagę, jak był budowany taki kościół i po obejrzeniu filmu spróbowali go opisać.
https://www.youtube.com/watch?v=51c3CtAL1JQ
Budowano skrzynie, które wypełniano gliną, słomą i piaskiem, na zewnątrz wzmocnienia z desek, charakterystyczne białe ściany z ciemnymi belkami.
– Pokaż wybrane zdjęcia lub film pokazujące, jak wyglądał kościół w środku.
– Zapytaj, czy różni się czymś od innych kościołów, które uczniowie widzieli.

Zwróć uwagę, że wewnątrz wystrój również jest z drewna, charakterystyczne są balkony dookoła kościoła trochę jak w teatrze, napisy są po niemiecku.
– Dodaj, że w Polsce mieszkało również dużo osób wyznania prawosławnego lub greckokatolickiego. Kościoły prawosławne nazywają się cerkwiami. Jest ich dużo zwłaszcza na wschodzie Polski. W rejonie Karpat znajduje się bardzo dużo maleńkich cerkwi drewnianych (pokaż na mapie ten region). Mieszkali tam, na terenie dzisiejszej Polski i Ukrainy, górale nazywani Łemkami, Bojkami i Hucułami. Wśród drewnianych cerkiewek szesnaście zostało wyróżnionych jako zupełnie wyjątkowe. Jest też grupa sześciu drewnianych kościołów katolickich uznanych za wyjątkowe. Były one budowane bez użycia gwoździ.
– Pokaż dowolnie wybrany materiał.
– Powiedz, że został zrealizowany projekt, dzięki któremu przy zastosowaniu nowoczesnych technologii mamy możliwość wirtualnego zwiedzania tych drewnianych kościołów i cerkwi.
https://digitalunesco.pl/
– Zaprezentuj jeden przykład cerkwi i poproś, żeby uczniowie zwrócili uwagę, czym się różni od poznanych kościołów katolickich i protestanckich.
– Po obejrzeniu zapytaj o wrażenia. Przypomnij rekonstrukcję zamku w Malborku. Zapytaj czy uczniowie dostrzegają jakąś różnicę. Tu nowoczesna technologia została wykorzystana nie do rekonstrukcji, ale do dokumentacji istniejącego miejsca (zdjęcia), które możemy zwiedzać wirtualnie: możemy wszystko dokładnie obejrzeć na zewnątrz i w środku przy zaangażowaniu różnych zmysłów, dlatego takie zwiedzanie nazywa się multisensoryczne. Kolory są wyraźne, mamy wrażenie, że podążamy wzrokiem po tym, co jest dookoła, możemy poczuć smak tajemnicy, gdyż zaglądamy do miejsc w cerkwi, gdzie nie można wchodzić, towarzyszy nam muzyka, czasem dźwięk otwieranych drzwi. Możemy w wyobraźni poczuć zapach rosnących dookoła drzew i zapach drewna, z którego zbudowany jest kościół.
– Pokaż jednocześnie trzy wybrane zdjęcia: kościoła pokoju, cerkwi i kościoła katolickiego.
– Zwróć uwagę na to, że wszystkie zbudowane są z drewna, ale w różny sposób. Cerkiew może mieć drewniane lub metalowe kopuły, które kształtem przypominają cebulę. Obite są pionowymi deskami lub małymi drewnianymi deseczkami nazywanymi gontem. Podobnie kościoły katolickie. W środku cerkwi jest ogromny ołtarz, cały zabudowany, z malowidłami świętych. Nazywa się ikonostas. Wierni nie mogą wchodzić za ten ołtarz. Krzyż ma inny kształt niż w kościołach katolickich.

Różnice w sposobie budowania mogą mówić nam o przynależności ludzi do danej grupy, na przykład inne są cerkwie, inne są kościoły katolickie, inne protestanckie. Można powiedzieć, że budowle czyli architektura są także odzwierciedleniem naszej tożsamości czy przynależności do grupy. W Polsce mamy tak dużo różnorodnych zabytków, ponieważ nasza historia jest bardzo bogata i na terenie naszego kraju mieszkali ludzie różnej narodowości i różnych wyznań religijnych.

PRACA DOMOWA

Zastanów się, co w twoim mieście czy miejscowości określiłbyś jako typowo polskie. Może wśród mieszkańców są ludzie innych narodowości lub innego wyznania, a może są jakieś miejsca z nimi związane (budowle, kościoły, cmentarze)?
Jak określiłbyś swoją tożsamość? Może należysz do mniejszości narodowej?

LEKCJA 3
LISTA ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTURY UNESCO

Cel ogólny
– zapoznanie uczniów z terminami „UNESCO" i „światowe dziedzictwo kultury", przypomnienie omawianych miejsc i poznanie nowych z listy UNESCO (Zamość, Hala Stulecia we Wrocławiu).

Cele operacyjne lekcji
Po lekcji uczeń:
– zna termin „światowe dziedzictwo kultury" i wie, że każdy kraj może posiadać miejsca czy zabytki wyjątkowe dla całego świata;
– zna organizację UNESCO i wie, że działa ona na rzecz ochrony światowego dziedzictwa i tworzy jego listę;
– ma uporządkowaną wiedzę na temat polskich obiektów na liście światowego dziedzictwa kultury i potrafi je rozpoznać.

FORMY PRACY
· Indywidualna,
· grupowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE
· Słowniczek,
· zdjęcia i filmy (podanie niżej).

SŁOWNICZEK
UNESCO (ang. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) – organizacja wyspecjalizowana ONZ, której podstawowym celem jest wspieranie współpracy międzynarodowej w dziedzinie kultury, sztuki i nauki, a także wzbudzanie szacunku dla praw człowieka, bez względu na kolor skóry, status społeczny i religię.
https://pl.wikipedia.org/wiki/UNESCO

Lista światowego dziedzictwa (ang. World Heritage List; fr. Liste du patrimoine mondial) – lista obiektów dziedzictwa kulturowego i dziedzictwa naturalnego o „wyjątkowej powszechnej wartości" dla ludzkości prowadzona przez organizację wyspecjalizowaną ONZ UNESCO.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Lista_%C5%9Bwiatowego_dziedzictwa_UNESCO

MATERIAŁY DO OBEJRZENIA (ZDJĘCIA I FILMY)
http://whc.unesco.org/en/list/
Zamość
http://whc.unesco.org/en/list/564/gallery/
http://whc.unesco.org/en/list/564/video/
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=1kZk5eY3QAM
Hala Stulecia
http://whc.unesco.org/en/list/1165/gallery/

Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=eZkF3sWq4Ns
Video mapping
https://www.youtube.com/watch?v=zCK6hWWgi3k

PRZYGOTOWANIE DO LEKCJI

Przygotuj mapę, na której można zaznaczać poznane miejsca.

PRZEBIEG LEKCJI

a) Faza wprowadzająca:

– Przygotuj mapę, na której będzie można zaznaczać poznane miejsca.
– Poproś o przedstawienie pracy domowej. Zrób podsumowanie.
– Zapytaj uczniów, czy możemy się czegoś nauczyć od ludzi innych narodowości? Czego? – mapa myśli.
– Czego inni mogą nauczyć się od nas, Polaków? – mapa myśli.
(Wszyscy od siebie nawzajem możemy się czegoś nauczyć).
– Zapytaj, czy uczniowie pamiętają, co to jest dziedzictwo? Przypomnij, że dziedzictwo może być niematerialne. Są rzeczy takie jak nauka, odkrycia, dzięki którym możemy dalej rozwijać naszą wiedzę. Na przykład kiedy ktoś chce zostać astronomem, może w ciągu kilku lat nauczyć się tego, co odkryli inni astronomowie w ciągu kilkuset lat. Dzięki tej wiedzy może kontynuować badania i odkrywać zupełnie nowe rzeczy. Gdyby tej wiedzy nie było, musiałby sam wszystko od początku odkrywać i do niczego nowego by nie doszedł. Nie starczyłoby mu życia, żeby osiągnąć to, na co pracowało wiele pokoleń. Dlatego cenimy pracę wybitnych naukowców i jesteśmy dumni z Mikołaja Kopernika. Tak dzieje się w bardzo wielu dziedzinach. Na przykład badania w dziedzinie medycyny pozwalały zdobywać kolejnym pokoleniom coraz bardziej zaawansowaną wiedzę, która dziś umożliwia leczenie wielu dawniej nieuleczalnych chorób czy przeszczepianie narządów. Można to porównać do biegu sztafetowego.

b) Faza realizacyjna:

– Zapytaj, czy uczniowie wiedzą, co to jest sztafeta i na czym polega?
(Bieg zespołowy. Na wyznaczonej trasie jeden zawodnik biegnie z pałeczką i kiedy dobiegnie do następnego zawodnika ze swojego zespołu, przekazuje mu pałeczkę. Ten biegnie dalej do kolejnego zawodnika i znów przekazuje mu pałeczkę i następny kolejnemu, aż dobiegną do mety. Nasi przodkowie wykonywali jakąś pracę, dokonywali różnych odkryć, tworzyli dzieła sztuki, a kolejne pokolenia, jakby przejmując pałeczkę, kontynuowały ich pracę. Dlatego staramy się cenić dokonania poprzednich pokoleń, gdyż dzięki nim nie musimy budować wszystkiego na nowo).
– Na poprzednich lekcjach rozmawialiśmy o dziedzictwie i tożsamości. Są miejsca, które stanowią dziedzictwo w naszej miejscowości, w naszym regionie. Są takie, które są naszym polskim dziedzictwem, ale również na całym świecie są takie miejsca, zupełnie niezwykłe i wyjątkowe dla wszystkich, dla całej ludzkości. Nazywamy je światowym dziedzictwem. Dzięki nim możemy poznać niezwykłą historię człowieka na ziemi.

Istnieje organizacja międzynarodowa, Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury, w skrócie UNESCO (od angielskiej nazwy

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), dzięki której powstała i wciąż powstaje lista światowego dziedzictwa kultury i natury po to, żeby chronić dziedzictwo całego świata i uczyć nas dostrzegać jego wartość.

Na stronie tej organizacji możemy zobaczyć mapę, na której zaznaczone są najbardziej wyjątkowe miejsca na całym świecie.
http://whc.unesco.org/en/list/

– Zwróć uwagę na to, jak dużo krajów i jak dużo miejsc znajduje się na liście. Przybliż Polskę, żeby uczniowie mogli zobaczyć, że dzięki tej stronie ludzie na całym świecie mogą znaleźć informacje o Polsce w kilku językach. Tak samo my możemy znaleźć informacje o wyjątkowych miejscach na całym świecie. Na tej liście znajdują się miejsca związane z naturą (w Polsce – Puszcza Białowieska) oraz zabytki kultury. Organizacja ta tworzy również listę niematerialnego dziedzictwa. Na tej liście znajduje się tradycja wykonywania krakowskich szopek. Wszystkie te miejsca, o których mówiliśmy na poprzednich lekcjach znajdują się na liście światowego dziedzictwa kultury UNESCO. Jest to dziedzictwo materialne. Każde miejsce na liście jest wyjątkowe.

– Poproś, żeby uczniowie wymienili poznane miejsca. Przypomnij, dlaczego są wyjątkowe. Możesz poprosić, żeby spróbowali je znaleźć na obrazkach gry.

Kraków
Miasto nie zostało zburzone w czasie wojny, są w nim liczne zabytki z różnych epok historycznych, było stolicą Polski, gdzie koronowano i chowano polskich królów.

Toruń
Średniowieczne miasto, nie zburzone w czasie wojny, na które składają się ruiny zamku krzyżackiego, Stare i Nowe Miasto z licznymi zabytkami. Tu urodził się Mikołaj Kopernik.

Malbork
Stolica państwa krzyżackiego, są tam „trzy zamki w jednym": wysoki, średni i niski. Jest to największy taki zamek w Europie.

Warszawa
Doceniono wysiłek odbudowy po zniszczeniach wojennych. Stare Miasto jest rekonstrukcją miasta, które legło w gruzach.

Park Mużakowski
Wyjątkowy park na granicy Polski i Niemiec, gdzie architektura stapia się z krajobrazem.

Kalwaria Zebrzydowska
Kościół oraz park pielgrzymkowy, gdzie małe kościółki i kaplice zbudowane pośród otaczających wzgórz wkomponowane są w krajobraz tak, by przypominały Jerozolimę.

Kościoły pokoju w Jaworze i Świdnicy
Symbol wolności i tolerancji religijnej, przykład budowli z materiałów nietrwałych.

Wyjątkowa architektura sakralna na terenach wiejskich
Szesnaście drewnianych cerkwi w rejonie Karpat w Polsce i na Ukrainie, sześć drewnianych kościołów południowej Małopolski.

– Podsumuj, że na liście UNESCO mogą znajdować się parki, gdzie architektura wkomponowana jest w krajobraz (Park Mużakowski, Kalwaria Zebrzydowska), zabytkowe miasta i małe miejscowości (całe stare miasto bądź jego część) – Kraków,

Toruń, Malbork – albo tylko pojedynczy budynek (może być też grupa budowli tego samego typu, jak kościoły pokoju, drewniane cerkwie, drewniane kościoły). Warszawa jest tu wyjątkiem, gdyż jej zabytki się nie zachowały i została wyróżniona za wierną rekonstrukcję.
– Z listą UNESCO związane są jeszcze dwa polskie miasta, o których nie rozmawialiśmy: Zamość i Wrocław. Zapytaj, czy ktoś zna Zamość? Czy ktoś słyszał nazwisko Zamojski?

Polski arystokrata Jan Zamojski w podróży po Włoszech zachwycił się tamtejszą architekturą i postanowił zbudować wzorowane na niej idealne miasto, które od jego nazwiska nazywa się Zamościem. Zamość to miasto-twierdza otoczone fortyfikacjami na kształt gwiazdy. Symbolem miasta jest ratusz z wieżą zegarową i wachlarzowatymi schodami.

– Pokaż wybrane zdjęcia lub film.
– Zwróć uwagę na charakterystyczne miejsca w czasie projekcji.
W przypadku Zamościa na liście UNESCO znajduje się całe założenie dawnego miasta, natomiast w przypadku Wrocławia jest to tylko jedna budowla, Hala Stulecia. Była wyjątkowym, innowatorskim przedsięwzięciem. Zbudowana z żelbetonu i szkła (dawniej budowano z drewna, kamienia, cegieł).
– Pokaż fragment filmu, jak hala była budowana przy pomocy dwóch wież, które poruszały się na torach ułożonych wokół placu budowy.
https://www.youtube.com/watch?v=eZkF3sWq4Ns (minuta 4,28)
Wnętrze hali do dziś zachwyca i świetnie nadaje się na pokazy światło-dźwięk.
– Pokaż video mapping:
https://www.youtube.com/watch?v=zCK6hWWgi3k
– Zapytaj, czy uczniom podobały się nowo poznane miejsca? Dlaczego?
– Pokaż na mapie Polski nowe oraz wcześniej poznane miejsca, gdzie znajdują się obiekty wpisane na listę UNESCO. Zwróć uwagę, że najwięcej jest ich w Małopolsce.

c) Faza podsumowująca:
– W ramach powtórki zaproponuj zgadywankę. Będziesz wyświetlać zdjęcia w prezentacji pdf, a uczniowie będą zgadywać, co to jest za miejsce (prezentacja 1 w załączeniu).
– Podziękuj uczniom za aktywność. Zadaj pracę domową.

PRACA DOMOWA

Napisz w zeszycie krótką wypowiedź, posługując się pytaniami: Jakie miejsce najbardziej mi się spodobało? Dlaczego? Co uważam w nim za najbardziej wartościowe? Czy chciałbym je odwiedzić?

LEKCJA 4
ZABYTKOWE KOPALNIE NARODOWYM DZIEDZICTWEM KULTURY

Cel główny
– zapoznanie uczniów z miejscami na liście UNESCO związanymi z wydobyciem różnych surowców (kopalnie soli w Wieliczce i Bochni, kopalnie krzemienia pasiastego w Krzemionkach Opatowskich, kopalnie srebra, ołowiu i cynku w Tarnowskich Górach); korzystanie z oficjalnych źródeł.

Cele operacyjne lekcji
Po lekcji uczeń:
– wie, że obiektami zabytkowymi mogą być miejsca związane z wydobyciem surowców i stosowaną do tego technologią;
– rozumie, że dzisiejszy postęp technologiczny jest wynikiem pracy wielu pokoleń;
– potrafi wskazać zabytkowe kopalnie na terenie Polski znajdujące się na liście UNESCO;
– rozumie znaczenie korzystania z oficjalnych źródeł w celu pozyskiwania informacji.

FORMY PRACY
· Indywidualna,
· zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE
· Słowniczek,
· filmy i zdjęcia (podane niżej).

SŁOWNICZEK
kopalnia
1. «zakład górniczy zajmujący się wydobywaniem z ziemi kopalin»
https://sjp.pwn.pl/szukaj/kopalnia.html

szyb
1. «wyrobisko korytarzowe wraz z urządzeniami naziemnymi, prowadzące pionowo z powierzchni terenu do złoża»
https://sjp.pwn.pl/szukaj/szyb.html

ruda
1. «kopalina użyteczna będąca źródłem metali oraz niektórych niemetali»
https://sjp.pwn.pl/szukaj/rudy.html

surowiec
1. «materiał naturalny pochodzenia zwierzęcego, roślinnego lub mineralnego, służący do wytwarzania jakichś produktów lub energii»
https://sjp.pwn.pl/szukaj/surowiec.html

MATERIAŁY DO OBEJRZENIA (ZDJĘCIA I FILMY)

Tarnowskie Góry
http://whc.unesco.org/en/list/1539/gallery/
https://www.youtube.com/watch?v=SVZDNbdq4ME&feature=emb_logo
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=KcCAzpy5VZU
Film 3D ze strony kopalni srebra
https://www.youtube.com/watch?v=o6bbU7CokYg&feature=emb_logo
Rudy metali
http://unesco.tarnowskiegory.pl/unesco/historia/
Krzemionki Opatowskie
http://whc.unesco.org/en/list/1599/gallery/
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=iILVeM3USsQ
Rodzaje kopalni:
https://vimeo.com/51667888
https://vimeo.com/51667927
https://vimeo.com/51667929
https://vimeo.com/51667928
Siekierka krzemienna:
http://krzemionki.pl/o-krzemionkach/kopalnie/_mg_3055_dxo-2/
Wieliczka i Bochnia
http://whc.unesco.org/en/list/32/gallery/
http://whc.unesco.org/en/list/32/video/

PRZEBIEG LEKCJI

a) Faza wprowadzająca:
– Przygotuj mapę, na której można zaznaczać poznane miejsca.
– Poproś o przedstawienie pracy domowej. Zrób podsumowanie według tego, co uczniowie przygotowali.

b) Faza realizacyjna:
– Powiedz, że na dzisiejszej lekcji poznamy inny rodzaj zabytków. Są one związane z przemysłem i technologią. Poproś, żeby uczniowie powiedzieli, z czym im się kojarzą te dwa słowa: przemysł i technologia – mapa myśli.
– Jeśli w odpowiedziach nie pojawią się terminy związane z surowcami naturalnymi i kopalniami, to zwróć na nie uwagę. Powiedz, że człowiek od początku swej historii korzystał z tego, co jest w naturze i odkrywał coraz to nowe rzeczy.
– Zapytaj, co wartościowego można wydobywać?
– Podsumuj, że zazwyczaj za wartościowe uważamy złoto, srebro czy inne metale, ale w Polsce na przykład mamy dużo kopalni węgla.
– Zapytaj, co to jest kopalnia?
(Kopalnia to miejsce, gdzie wydobywa się jakieś surowce. Może znajdować się na powierzchni albo pod ziemią. Wtedy buduje się szyby, czyli rodzaj korytarzy, które pozwalają dostać się z powierzchni pod ziemię, gdzie znajduje się surowiec).
– Zapytaj, czy w Polsce są kopalnie złota?
(Nazwy takie jak Złotoryja, Złoty Potok, Złotucha, Złote Jamy czy Złoty Stok świadczą o tym, że wydobywano tam złoto).

– Powiedz, że kiedyś ludzie wydobywali też inny surowiec, który nazywano białym złotem. Zapytaj, czy ktoś z uczniów o tym słyszał? Jak myślą, co mogło być tym białym złotem.
Odpowiedź – sól.
Sól to teraz najpopularniejsza przyprawa, którą każdy ma w domu i jest bardzo tania. Kiedyś ludzie nie mieli lodówek i używali soli do konserwowania żywności, żeby się nie popsuła. Sól była bardzo droga. Pełniła również funkcję pieniądza, to znaczy płacono solą. Dlatego nazywano ją białym złotem.
Woda w morzu i niektórych jeziorach jest słona, dlatego otrzymywano sól przez odparowanie wody. Można ją też wydobywać z ziemi, to sól kamienna. Na przykład w Polsce popularna jest sól kłodawska. Kilkaset lat temu najważniejsze królewskie kopalnie soli znajdowały się niedaleko Krakowa, w Wieliczce i Bochni. Zostały one wpisane na listę UNESCO. Możemy zobaczyć, jak wydobywano sól, ale też jak wykonywano z niej pomieszczenia i rzeźby.
– Pokaż wybrane zdjęcia lub film.
– Zapytaj o wrażenia, co się podobało. Czy ktoś zwrócił uwagę na to, że w kopalni wykorzystywano do pracy konie, a konstrukcje były drewniane?
W czasie całej swojej historii, zanim człowiek wynalazł skomplikowane narzędzia i maszyny, używał bardzo prostych narzędzi. Jak mogły wyglądać?
Człowiek pierwotny posługiwał się narzędziami, które sam robił z kamienia. Później nauczył się właściwości różnych skał i minerałów i wytapiania metali, na przykład żelaza, z którego mógł wykonywać przedmioty i narzędzia.
– Zapytaj, jakie uczniowie znają metale?
Tylko niektóre metale możemy znaleźć w przyrodzie w czystej postaci, na przykład złoto. To znaczy, że możemy od razu próbować coś z niego zrobić. Większość metali występuje w postaci rud, czyli skał albo minerałów. Wygląda to jak „kamień" ulepiony z różnych, czasami kolorowych składników. Trzeba znać technologię, czyli posiadać wiedzę i umiejętności, żeby z takiej rudy wydobyć „czysty" metal, na przykład żeby z rudy żelaza wyprodukować żelazo, z którego później można wykonywać różne przedmioty. Dzięki temu, że człowiek rozwijał swoje umiejętności na przestrzeni wieków, my dziś dysponujemy zaawansowanymi technologiami. Istnieją metale, które znajdują się pod ziemią, niezbyt głęboko, ale są też metale rzadkie, których jest bardzo mało, ale pozwalają nam produkować skomplikowane urządzenia elektroniczne i są wykorzystywane w przemyśle lotniczym i kosmicznym. Zapotrzebowanie na nie wzrasta i są opracowywane metody wydobywania metali poza ziemią. Może niedługo będziemy mieć do czynienia z górnictwem kosmicznym. Dlatego ważne są dokonania poprzednich pokoleń, które porównywaliśmy do biegu sztafetowego.
Na liście UNESCO na całym świecie znajdują się kopalnie, gdzie wydobywano różnego rodzaju surowce. W Polsce, oprócz kopalni soli, mamy kopalnie krzemienia pasiastego w Krzemionkach Opatowskich i kopalnie srebra, ołowiu i cynku w Tarnowskich Górach.
W Internecie możemy znaleźć dużo informacji, ale zawsze warto jest zacząć poszukiwania od oficjalnych stron, gdyż są źródłem wiarygodnym. Wiadomości przygotowują specjaliści, a gospodarze miejsca realizują projekty, żeby pokazać, jak dane miejsce wyglądało, jak funkcjonowało. Takich informacji często nie znajdziemy poprzez wyszukiwarkę. Na naszych lekcjach oglądaliśmy filmy udostępnione na oficjalnej stronie UNESCO, a także przygotowane przez polską instytucję zajmującą się dziedzictwem – Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dzięki niemu jest dostępna

seria „Pomniki historii", która pokazuje nam najbardziej wartościowe miejsca w Polsce, nie tylko te z listy UNESCO. Mogliśmy też wirtualnie zwiedzać drewniane kościoły i cerkwie. Teraz zobaczymy fragment filmu, na którym jest wizualizacja kopalni w krzemionkach, gdzie człowiek pierwotny wydobywał krzemień.

Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=iILVeM3USsQ
plan krzemionek, od 1 i 2,52 minuty.
Została również wykonana rekonstrukcja osady górników. Muzeum w Krzemionkach Opatowskich udostępnia też rekonstrukcje, które pokazują nam, w jaki sposób wydobywany był krzemień:
https://vimeo.com/51667888
https://vimeo.com/51667927
https://vimeo.com/51667929
https://vimeo.com/51667928
Z krzemienia wykonywano narzędzia, na przykład siekierki. Możemy porównać siekierkę zrobioną z krzemienia ze znanymi nam dziś siekierami.
Siekierka krzemienna:
http://krzemionki.pl/o-krzemionkach/kopalnie/_mg_3055_dxo-2/

Inne kopalnie, ołowiu, srebra i cynku, znajdują się w Tarnowskich Górach. Możemy zobaczyć, jak wyglądały rudy wydobywanych tam metali:
http://unesco.tarnowskiegory.pl/unesco/historia/
Wyjątkowy jest nie tylko podziemny system kopalni, ale także system odwadniania, czyli gospodarowania wodą, która tam napływała, najpierw przy pomocy urządzeń drewnianych i użyciu siły koni, później przy użyciu maszyn.

– Pokaż wybrane zdjęcia lub film.
Po tych kopalniach możemy również wirtualnie podróżować:
Pomniki historii
https://www.youtube.com/watch?v=KcCAzpy5VZU
Od 4,19 minuty
https://www.youtube.com/watch?v=o6bbU7CokYg&feature=emb_logo
Od 4,40 minuty

– Zapytaj, czy ktoś był kiedyś w kopalni albo zwiedzał jakąś podziemną trasę? Zachęć do wirtualnego zwiedzania miejsc, do których nie możemy dotrzeć.

c) Faza podsumowująca:
W ciągu ostatnich lekcji uczniowie mogli poznać miejsca w Polsce, które są wyjątkowe na skalę światową, stanowią światowe dziedzictwo kultury.
Jednak nie tylko te obiekty, ale każde miejsce może w jakiś sposób być związane z naszym dziedzictwem. Jedne miejsca są ważne dla mieszkańców danej miejscowości, inne, ze względu na historię i znaczenie, mogą być uważane za dziedzictwo narodowe i światowe, czyli wszystkich ludzi.
Nawet w niewielkiej miejscowości, możemy znaleźć coś, co jest naszym dziedzictwem materialnym bądź niematerialnym. Może to być miejsce związane z jakąś historią, płyta pamiątkowa, tradycja, opowieści mieszkańców, grób żołnierzy na cmentarzu, rękodzieło (wycinanki, wyplatanie etc.), tradycyjne piosenki. To będzie zadanie domowe.

PRACA DOMOWA

Czy w moim miejscu zamieszkania jest coś wyjątkowego (jeśli jest to mała miejscowość, to może być w pobliżu), co można określić jako dziedzictwo materialne i niematerialne? Dlaczego uważam, że jest to wartościowe? Odpowiedź z uzasadnieniem zapisz w zeszycie.

LEKCJA 5
LEKCJA POWTÓRZENIOWA

Cel główny

– powtórzenie i utrwalenie wiadomości o polskim dziedzictwie kulturowym

Cele operacyjne lekcji

Po lekcji uczeń:
– utrwala wiedzę zdobytą na omówionych lekcjach,
– utrwala umiejętności zdobyte na omówionych lekcjach,
– rozumie potrzebę powtórzenia wiadomości w celu ich utrwalenia.

FORMY PRACY

· Indywidualna,
· grupowa,
· zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

· Gra planszowa,
· prezentacja multimedialna.

PRZEBIEG LEKCJI

a) Faza wprowadzająca:

– Poproś o przedstawienie pracy domowej. Zrób podsumowanie.
Nawet jeśli jakieś miejsce nie jest na liście UNESCO, nie oznacza to, że nie jest ważne. Podkreśl, że te miejsca, które zostały uznane za wyjątkowe przez UNESCO, były takie, zanim zostały na tę listę wpisane. To od nas zależy, jak dbamy o nasze dziedzictwo, czy je doceniamy, czy dzielimy się nim z innymi. To my, Polacy, zgłaszamy wyjątkowe miejsca do oceny przez UNESCO, a lista światowego dziedzictwa jest otwarta. Co roku mogą tam się pojawić nowe zabytki.
– Zachęć uczniów, żeby planując wyjazd, na przykład na wakacje, sprawdzali, czy tam, gdzie się wybierają, mogą poznać miejsca czy tradycje związane z naszym dziedzictwem.

b) Faza realizacyjna:

W ramach powtórzenia i utrwalenia wiadomości uczniowie mogą:
– powtórzyć raz jeszcze zgadywanie, co jest na wyświetlanych zdjęciach (prezentacja 2 pdf, gdzie dodane zostały zdjęcia kopalni);
– zagrać w grę, która składa się z kart z pytaniami i kolorowej planszy.
Na każdej karcie są inne pytania. Uczniowie w parach podają na zmianę numer od 1 do 5 i nawzajem się odpytują. Kiedy skończą, mogą wymienić się kartami z innymi. Następnie karty te wykorzystywane są do gry (patrz – zasady gry).
Można bez odpytywania od razu zagrać w grę.

Gra może być również wykorzystana do powtórki w taki sposób, że dzieci pokazują sobie wybrany obrazek, pytają, co to za miejsce i starają się powiedzieć, co o nim pamiętają.

Wycieczka
Możesz spróbować zorganizować w ciągu roku szkolnego wycieczkę do miejsca, które jest na liście UNESCO, zwłaszcza gdy znajduje się ono w miejscowości, w której jest szkoła lub w niewielkiej od niej odległości. Jeśli nie ma takiej możliwości, spróbuj zorganizować wycieczkę lub spacer po miejscach, które można uznać za nasze dziedzictwo. Być może w Twojej okolicy organizowane są warsztaty rękodzielnicze (wycinanki, pisanki, lepienie z gliny etc.), uroczystości (święta, obrzędy ludowe, dożynki), zawody. Zachęć uczniów do uczestnictwa.

PRACA DOMOWA
Powtórz wiadomości o polskim dziedzictwie kulturowym.